

Důvod tento je pouhá skutečnost. Učí nás dějepis, učí každá statistika zkušenost, že v zemi uherské odjakživa vedle Maďarů a několik jiných kmenů Slováci bydleli, přispívajíce k potřebám a službám vlasti společně, věrně a ochotně: že až podnes zaujímají rozsáhlá sídla své bez toho, aby se jim bylo kdy upíralo zde občanstvo, aneb bralo v pochybu právo jejich k bydlení v zemi této. Když tedy již tolika století zde přežili, snášejíce společně osudy všeliké, příznivé a odporné neumenšeni, jak se zdá, počtu a síle své, ale raději zvýšení a rozšíření: bez pochyby ještě za drahé času potrvají v zemi této, nedbajíce na nepřejná dovozování, na liché předzvěsty svých protivníků. Jestliže ale Slovák v rázu, jakovýž se mu dostal za podíl pod řízením božím, od přírody trvá a trvati má v Uhrách, žádati musí každý rozumný spoluobčan, aby trval počestně ne ku břemenu a škodě, ale ke cti a prospěchu vlasti společné; což se jen zdařilým vzděláváním jeho státi může. Kéžby právě pochopili úkol a povolání své vznešené všichni duchovní pastýři, učitelé, úředníci a vzdělanci vůbec, jímžto řízením nejvyšším vykázaná místa uprostřed slovenského lidu! Kéžby povázili, že se těžce prohřešují, zanedbávající lid ten a nezbedně po cizotě bažice! Kéžby se přesvědčili, že tím lépe vyplní vlasteneckou svou povinnost, když na lid nejbližší a k sobě přikázaný působí blahodárné prostředky, od přírody vyznačené, jako když nechávající blízké, sahající po dalekém a opouštějící přírodní, namáhají se na cesty smýšlené, přírodě odporné. Jeť čas svrchovaný, aby uznáno bylo všeobecně, že Slovák uherský je právě tak určen ke zdokonalování se jako každý jiný člověk; že se on zdokonalovati nemůže, leč svou řečí mateřskou, že všeliké způsoby jeho vzdělávání, odchylující se od přírody, jsou marné a daremné. Zásada rovnoprávnosti národnosti od vys. vlády prohlášená, tak jasná samo v sobě, tak spravedlivá a shodná s pravidly mravnosti, křesťanstva a lidskosti, byla dlouho zamezována od odpůrců tajných a zjevných, dokazujících, že je nepraktická a nemožná a tím jen stranictvo své zahalujících. Jeť čas, aby zásada ona již jednou i ve prospěch Slováků uherských byla provedena a uskutečněna. Mezitím želáme, aby věc tato byla napomáhána spisy dobrými, potřebám lidu našeho slovenského přiměřenými, k čemuž i „Čas“ znamenitě bude moci přispívati. Želáme však, aby i krom časopisu tohoto bylo podáváno Slovákům z Čech čím nejvíc spisů výborných, nebo jen ve spojení s Čechy literárním vidíme spásu pro kmen slovenský v Uhrách, rozkolníctvo pak, k němuž někteří z krajanů příliš náchylní jsou, co nejvýš neprospěšné, zavrhuje.

54

List M. Št. Ferienčika J. M. Hurbanovi.

Originál listu v pozostalosti J. M. Hurbana v AMS, fasc. I, 244. Brezno 31. oktobra 1860.

Št. M. Ferienčík informuje J. M. Hurbana o tom, čo by bolo treba robiť predstaviteľom slovenského národného hnutia po vydaní Októbrového diplomu: brániť národné záujmy, pokúsiť sa dostať sa do uhorského snemu, nespoliehať sa na rumunského politika V. Vladu. Vyslovuje aj pochybnosti o úspechu akcií pre Slovákov.

Brat môj drahý!

Diplomom od 20. t. m.¹ sa veľká a skoro bych riekol nečakaná premena v Rakúsku stala, keby som neznal, že jedna stránka o zjave tomto už dávno ujistená bola, a preto si tak hersky² viedla. Co teraz robiť? V diplome stojí, že „spôsob volenia vyslancov snemových, pri ktorom volení i ľud podiel brať má, Jeho Jasnosť určí.“ Okresy volebné bezpochyby tie istie budú, ktoré na snem peštiansky 1848 vyslancov volili.³

Snem, ako telo zákonodarné, ako reprezentant celej krajiny a všetkých v krajine žijúcich interesov, rozhodný bude mať vplyv na všetky záležitosti krajinské, hlavne i na záujmy naše národné. Ak národnosť naša na sneme sa neohlási, to bude makavý dôvod toho, že neexistuje. Ohlásiť sa ale môže ináč len tak, keď naši národní mužovia stanú sa vyslanci snemoví. V tomto zmysle na všetky strany porobiť by sa malo.

Otázka je, či možno dakde previesť, aby Marko⁴ dakde za vyslanca bol vyvolený. Ja som tej mienky, že tento by nám najlepšie služby na sneme preukázal, acpráve netajím ani najmenej potreby, aby i iní našinci sa doň dostali. A došť bude hádam v prvom zasadnutí, keď sa o neho hlas ozve. Ďalší čas inšie pomery vyvolá.

Marko v ohľade tomto síce písal sem, ja ale tu veľmi malú mám úfnosť, aby sa čosi vykonal mohlo. Nestojíme tak, akoby potrebnô bolo, a k tomu ani jedného nemáme, čo by sa vystaviť mohol, a už či autoritou,⁵ či dôverou ľudu sa znal pochľubiť.

Z ohľadu stanoviska toho, ktorí by mužovia naši v poťahu na diplom konštitucionálny zaujať mali, je mienka Markova táto: aby sa oboma rukami patentu chytili, aby sa stali prorokami a hlásateľmi časov lepších, pod tou výmienkou, jestliže ľud svojich ľudí na snem a do úradov bude voliť! Nájde sa síce hůfný počet aj takých, ktorí povedia: kěz már nem kell az oľyan alkotmány, melynél fogva hasznáról, adóról nem intézkedünk,⁶ stránka táto bude záležať z proletárov veľkomestských a z vyšších na mizinu zemanov, ktorých počet v Uhorsku veľiký je. Ale oligarchia maďarská, aspoň teraz na počiatku, bude silnejšia a prevedie dielo svoje! Pozdejšie, keď sa publikum presvedčiť dá, že s konštitúciou stav materiálny ani mak nezískal, že žid a veriteľ len eksekvuje ako predtým, že úrad štátny každému sa nedostal, že dlžoby a ťarchy sa neumenšili, ale rastú, pozdejšie potom otázna teraz oligarchia sa pomínie, ako sa minula starokonzervatívna strana roku 1848. Mužovia naši nech pracujú na to, že prílišnô opieranie sa na V. vládu už dva razy, a síce roku 1848/50 a potom pri cirkevnom patente ich sklamaro, nech pamätajú na to, že oligarchia, ktorá teraz najvyššie úrady a moc legálnu do rúk vezme, slovom, vládou sa stane, pod útokom nemnoho času s obeccentvom krajinským do kolízie príde a že vodcovia ľudu podľa vyvinuvších sa okolností v každom čase tak manévrirovať musia, ako to opravdivie a všeobecne cítenie interesy ľudu požadujú.

Teraz je hlavný interes ľudu nášho ten, aby v zákonodarnom tele náležite zastúpený bol — toto vysvetliť ľudu nie je ťažká vec, a tak, keď toto ľud uverí, uverí aj v toho, koho si za vyslanca poslať má.

¹ Októbrový diplom, vydaný 20. októbra 1860.

² Asi víťazoslávne.

³ Podľa zákonného článku VIII z roku 1848.

⁴ Št. Marko Daxner.

⁵ Správne autorita.

⁶ Hotovo, už nepotrebuje takú ústavu, podľa ktorej nemôžeme rozhodovať o úžitkoch, čiže príjmoch, daniach.

Pišem Ti toto všetko len tak z tej jednej príčiny, aby zväzok našich myšlienok a túžieb upevnený bol, akoby ten istý princíp pod Javorinou i hoľami i Tatrami panoval. Nemáme novín, kde by sa to hlásiť mohlo, a tak len písomne nám dohovárať sa možno.

Memorandum⁷ sa do tlače nedalo, ale k prístrihnutiu dľa okolností pôvodcovi dalo.

Staráme sa, čo z nás bude, keď dosiaľ o našom budúcom lose nič nevieme. Na šťastie testimonium candidatum⁸ Jozeffyho mám, a tak ešte môže zo mňa i kňaz byť. Ale to len napotom nechávam, keď inšieho nebude. Ja sa nazdám, že nezahynieme ani s našimi ženami.

Dobšinský⁹ mi píše, že mu je Sokol lačný, že nemá povesti doň. Či dakde nemáš zahodenú z tých lepších časov. Lebo veru mne teraz povesti písať neprichodí, keď inej starosti dosť mám.

Keby sme sa len dáko na noviny zmôcť mohli, to by nám treba bolo. Ak dlho ešte takto zostaneme, musím si magyar nyelvtan¹⁰ kúpiť a učiť sa na moje starie dni.

Nového u nás ináče nič, len že agitátori maďarskí opustili reči už a stíchli, ačpráve nové dni po 20/10 krčmy plné bývali.

Neviem teraz, čo by Ti ešte mal písať. Piš, či cestou listu rukou dobré je a či nie. Pán boh Ti požehnej i s Tvojimi domajšími a maj sa dobre čo najlepšie na žiadosť Tvojho
Ferienčika

55

Článok „Čo nám treba?“

Uverejnil PŠL, roč. II, č. 44, str. 346—348. Budín 2. novembra 1860.

Autor úvahy^{1a} rozdeľuje potreby národné na všeobecné a zvláštne. K všeobecným potrebám počíta národnú hrdosť, dychtenie po vzdelanosti, obetavosť. K zvláštnym potrebám počíta vzdelávanie národa (časopis cirkevný, školský, beletristický), ďalej samostatný časopis politický, hospodárske noviny, knihy potrebné pre náboženský, vedecký, spoločenský a hospodársky život. Napokon žiada zriadiť spolky na vydávanie kníh, a to osobitne cirkevné a národné.

Potreby národa nášho môžeme rozdeliť a) na všeobecné, b) na zvláštne.

I. K všeobecným potrebám počítať musíme:

a) *Hrdosť národnú*, dľa čoho má Slovák cítiť, že je údom starobylej rodiny slovenskej, ktorej moc nekdy svet obdivoval; že má jazyk, ktorý dľa ľubozvuku, bohatosti,

⁷ Ide o *Hlas zo Slovenska*.

⁸ Kandidátske vysvedčenie kňazské o skúške zloženej u banského superintendenta P. Jozeffyho v Tisovci ešte pred rokom 1848.

⁹ Ide o časopis pre krásne umenia a literatúru vydávaný v rokoch 1860—1861 P. Dobšinským v B. Štiavnicí.

¹⁰ Maďarská mluvnica.

^{1a} Je ním pravdepodobne J. Palárik.